

บทความทางวิชาการ

เรื่อง

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ของ

พันตำรวจโทวิชาญ เกร็อรต์น์

อาจารย์(สบ ๒) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๘

เพื่อใช้ประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร การฝึกอบรมบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิปริญญาตรี
ที่ได้รับบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการตำรวจเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสายงาน
อำนวยการและสนับสนุน ประจำปี ๒๕๕๓ หลักสูตรพัฒนาข้าราชการตำรวจชั้น
ประทวนสายงานต่างๆ และประกอบการศึกษาทั่วไป

คำนำ

บทความทางวิชาการเรื่อง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรการฝึกอบรมบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิปริญญาตรีที่ได้รับบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการตำรวจเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสายงานอำนวยการและสนับสนุน ประจำปี ๒๕๕๓ และหลักสูตรพัฒนาข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสายงานต่างๆ ตลอดจนประกอบการศึกษาทั่วไป

หวังว่าบทความทางวิชาการเรื่องนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิปริญญาตรีที่ได้รับบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการตำรวจเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสายงานอำนวยการและสนับสนุน ประจำปี 2553 หลักสูตรพัฒนาข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสายงานต่างๆ และประกอบการศึกษาทั่วไป ในส่วนของข้อบกพร่องหากเกิดขึ้นผู้เขียนขอน้อมรับเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไปด้วยความยินดีอย่างยิ่ง

พันตำรวจโท วิชาญ เกรือรัตน์

อาจารย์ (สบ ๒) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๘

พฤษภาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
สิทธิในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่	๒
หลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่	๒
ผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย	๓
ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่ขอรับได้	๔
วิธีการขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย	๕
สรุป	๕
บรรณานุกรม	๖

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บทนำ

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้จะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาลไว้อย่างละเอียดรอบคอบเพื่อเป็นหลักประกันว่า ประชาชนจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมแล้วก็ตาม แต่เรามักจะได้รับความทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม ที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่อหรือต้องได้รับโทษทางอาญา โดยที่มิได้เป็นผู้กระทำความผิด เช่น คดีลักเด็กแฝด ที่โรงพยาบาลจังหวัดลพบุรี แต่คดีนี้โจทก์ผู้ต้องหาที่ถูกตำรวจจับมีพยานบุคคลมายืนยันความบริสุทธิ์ จึงได้รับการปล่อยตัวไป และคดีที่เป็นข่าวใหญ่อีกข่าวหนึ่งที่หลายคนคงจำได้คือ คดีฆาตกรรมนางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน ซึ่งคดีนี้จำเลยถูกศาลพิพากษาประหารชีวิต บางคนต้องเสียชีวิตระหว่างถูกคุมขัง และระหว่างต่อสู้คดีต้องสูญเสียอิสรภาพ ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ และต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก กว่าความจริงจะปรากฏว่าบุคคลที่ถูกดำเนินคดีมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องสูญเสียอิสรภาพ เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และต้องไปฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งกับผู้ทำละเมิดเอง ซึ่งกว่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหายต้องเสียเวลานาน รัฐตระหนักถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมมีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้ความระมัดระวังแล้วก็ตาม กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้บริสุทธิ์หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นข้อยกเว้นของเรื่องสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายในรูปแบบหรือคำพิพากษาถึงที่สุดประการหนึ่ง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อลบล้างคำพิพากษาถึงที่สุดที่ผิดพลาด อันเป็นผลมาจากความบกพร่องของพยานหลักฐานหรือความผิดพลาดในข้อเท็จจริง (คณิต ฌ นคร. ๒๕๓๗ : ๓๔๔)

สิทธิในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ถือว่าเป็นสิทธิของประชาชนที่รัฐให้ความคุ้มครองจากกระบวนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเกิดจากการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวผู้ตกเป็นจำเลยทั้งจำเลยในทางคดี หรือจำเลยทางสังคม บุคคลเหล่านั้นต้องสูญเสียอิสรภาพ สูญเสียสิทธิต่างๆ ในชีวิตไม่ว่าในด้านของครอบครัว การประกอบอาชีพ ดังนั้นเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ และนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษจึงได้มีกฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิดังกล่าวนี้คือ พระราชบัญญัติ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๖ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

เหตุที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้นมี ๓ ประการ คือ (พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๖ มาตรา ๕)

(๑) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

(๒) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (๑) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(๓) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

จากเหตุผลที่ทำให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้นจะเห็นได้ว่ามาจากการที่บุคคลที่ตกเป็นจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด การที่เขาถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด

สืบเนื่องมาจากมีการเบิกความของพยานที่เป็นเท็จ หรือเป็นพยานหลักฐานปลอม ไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง จึงทำให้เขาต้องตกเป็นผู้กระทำความผิดดังกล่าว หรือต่อมามีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนสำคัญแก่คดีแสดงได้ว่าเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวแล้วข้างต้นเมื่อเขาตกเป็นจำเลยทั้งๆที่ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใดๆกับเรื่องที่เกิดขึ้นเลย สิทธิต่างๆ ที่ต้องเสียไปนั้น จะเรียกคืนกลับมาไม่ได้ ดังนั้นรัฐจะต้องมีหน้าที่เยียวยาความเสียหายที่เขาได้รับ ถึงแม้ว่าสิทธินั้นๆจะเรียกคืนกลับมาไม่ได้ก็ตามแต่ถ้าได้รับการช่วยเหลือดูแลบ้างก็ถือว่าเป็นการบรรเทาเยียวยาความรู้สึก ตลอดจนสิทธิต่างๆที่ต้องเสียไป

ผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

สำหรับการคุ้มครองสิทธิที่บุคคลต้องตกเป็นจำเลยแล้วต่อมาปรากฏว่าเขาเป็น ผู้บริสุทธิ์ตามคำตัดสินถึงที่สุดของศาล ได้แก่ พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งมี หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ กล่าวคือตกเป็นจำเลย ในคดี ที่พนักงานอัยการหรืออัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดี ถ้าเป็นจำเลยในคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา จำเลยย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

(๒) จำเลยถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี

(๓) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แยกพิจารณาได้ ๒ กรณี คือ

ก. ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอน ฟ้องในระหว่างดำเนินคดี ในข้อนี้ส่วนใหญ่แล้วคงเป็นไปได้ยากเพราะเมื่อพนักงาน อัยการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วย่อมแสดงว่าพนักงานอัยการมีพยานหลักฐานที่จะเอาผิด แก่จำเลยได้เพราะถ้าไม่มีพยานหลักฐานก็คงสั่งไม่ฟ้องเสียแต่แรก แต่ก็อาจเป็นไปได้

ในกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องแล้วปรากฏว่าจำเลยที่ถูกฟ้องมิใช่เป็นผู้กระทำความผิด โดยมีหลักฐานชัดเจนว่าฟ้องผิดตัว พนักงานอัยการ โจทก์อาจถอนฟ้องคดีนั้นไป

ข. ปรากฏข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่มิใช่กรณีโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง เช่น ศาลยกฟ้องโจทก์เพราะพยานหลักฐานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด หรือกรณีที่ศาลสงสัยไม่แน่ใจในพยานหลักฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ และยกฟ้องโจทก์ กรณีดังกล่าวข้อเท็จจริงยังฟังไม่เป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นจำเลยจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่ขอรับได้

จำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างพิจารณา ภายหลังพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายดังนี้

(๑) ค่าทดแทนการถูกคุมขังให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(๒) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(๓) ค่าทดแทนกรณีจำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดีจำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างถูกดำเนินคดี

(๕) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

วิธีการขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายส่วนกลางยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ส่วนภูมิภาคยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด โดยต้องยื่นคำขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้ที่กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอและวิธีการพิจารณาค่าขอที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญากำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และหากผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

สรุป

ดังสุภาษิตที่ว่า สี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เช่นกัน แม้จะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ละเอียดรอบคอบเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกันก็ตาม ในการปฏิบัติงาน ข้อผิดพลาด บกพร่อง ย่อมเกิดขึ้นได้แม้จะได้อาศัยความระมัดระวังแล้วก็ตาม ด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชน

ผู้บริสุทธิ์ที่ต้องได้รับความเสียหายจากข้อบกพร่อง และผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้รัฐเข้ามาเยียวยาค่าเสียหาย และให้ผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๖ พร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐเยียวยาความเสียหายได้ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช ๒๕๔๔ นอกจากนี้ได้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแล้ว อย่างไรก็ตามการเยียวยาความเสียหายเป็นเพียงการเยียวยาเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งเทียบไม่ได้กับอิสรภาพ ความสูญเสียที่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้รับจากความบกพร่องของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นผู้ที่ใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมพึงระลึกอยู่เสมอว่า จะต้องใช้ความระมัดระวัง ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดีในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาด อย่าพึงลงโทษ หากไม่แน่ใจในพยานหลักฐาน ดังคำกล่าวที่ว่า “ปล่อยผู้กระทำผิดร้อยคนดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์หนึ่งคน”

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖.

พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน
คดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๔.

คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๓๗.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – ชื่อสกุล	พณตำรวจโทวิชาญ เกียรติรัตน์
ประวัติการศึกษา	๒๕๓๕ ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ประสบการณ์ทำงาน	๒๕๔๐ รองสารวัตรงาน ๓ กองกำกับการ ๓ กองบังคับการ อำนวยการตำรวจภูธรภาค ๘ ๒๕๔๒ ผู้บังคับหมวดร้อย ๒ กองกำกับการ โรงเรียนตำรวจภูธร ๘ ๒๕๔๕ อาจารย์ (สบ ๑) ทำหน้าที่อาจารย์วิชาทั่วไป กองกำกับการ การโรงเรียนตำรวจภูธร ๘ ๒๕๔๘ อาจารย์ (สบ ๒) กลุ่มงานวิชาการและบริการทางการ ศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๘ ๒๕๕๒ อาจารย์ (สบ ๒) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค ๘